

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „ВОВЕД ВО АНАЛИЗА НА ДИСКУРС” ОД ПРОФ. Д-Р БИЛЈАНА ИВАНОВСКА И ПРОФ. Д-Р МАРИЈА КУСЕВСКА, ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр. 1902-97/7 од 264. редовна седница на Наставно-научниот совет на Филолошки факултет, одржана на 19.4.2023 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Нина Даскаловска, редовен професор, Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип;
- д-р Марија Леонтиќ, редовен професор, Филолошки факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип

за изготвување на извештај на приложениот ракопис „Вовед во анализа на дискурс” од проф. д-р Билјана Ивановска и проф. д-р Марија Кусевска, наменет за студентите на прв и втор циклус студии на Филолошки факултет на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Филолошки факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Ракописот „Вовед во анализа на дискурс” е наменет првенствено за студентите на Филолошки факултет како основна литература при реализација на наставната програма по задолжителните и изборните предмети Прагматика и Анализа на дискурс (VII/VIII семестар во додипломски студии, како и во II семестар од последипломски студии, со број на часови 2+2+1) на сите насоки по странските јазици каде се работи оваа проблематика, но може да се користи и пошироко. Ракописот е подготвен според пропишаната наставна програма и барањата кои се поставуваат пред студентите на прв и втор циклус студии и е подготвен за да овозможи полесно совладување на материјата, разбирање на посложените поими и поврзување на теоретските и методолошките концепти.

Податоци за обемот на ракописот: Ракописот е напишан на А4 формат, нормален проред, фонт Arial, со македонска поддршка, големина на буквите 11 и има вкупно 290 страници. Предложениот обем и содржина ги задоволуваат критериумите според предвидениот број на часови и според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: Во Македонија има многу малку написи од областа анализа на дискурс, а учебник од ваков обем засега не е објавен. Овој ракопис претставува прво дело од ваков вид и обем во Македонија што дава голем придонес во оваа област. Според наши сознанија, ваков ракопис кој ќе служи како учебник по предметите *Анализа на дискурс* и *Прагматика* на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип не е објавен.

Краток опис на содржината: Целта на ракописот „Вовед во анализа на дискурс“ е да овозможи вовед во проучувањето на дискурсот и да ги поттикне македонските лингвисти и филолози да истражуваат и творат во оваа област која се уште не е доволно проучувана во РС Македонија. Според авторките, „Во различни средини, терминот анализа на дискурс различно се сфаќа. Пред се, тоа е лингвистичка дисциплина и се однесува на описот на јазикот“. Книгата ги содржи основните поими и основните теми на анализата на дискурс.

Делото „Вовед во анализа на дискурс“ се состои од следниве четири дела: *Дискурсот, светот и јазикот*; *Дискурс и структура*; *Дискурсот и општеството* и *Анализа на дискурс*.

Првиот дел *Дискурсот, светот и јазикот* содржи четири поглавја: Концепти во анализа на дискурс, Контекст, Кохезија и Кохеренција. Во овој дел се дава краток преглед на анализата на дискурсот и на текст лингвистиката, на улогата на дискурсот и на граматиката во комуникацијата, на главната функција на контекстот при создавање и разбирање на некој текст или говор, на улогата на граматичката и на лексичката кохезија при поврзувањето на јазичните средства во дискурсот и на важноста на кохеренцијата која ги опфаќа формите преку кои информациите се пренесуваат и ни овозможуваат да ги интерпретираме. Авторките Ивановска и Кусевска истакнуваат три аспекти на процесот на интерпретирање на намерата на говорителот или пишувачот: декодирање на комуникациската функција (како да се разбере пораката), примена на социокултурното знаење (факти за светот) и инференциите кои може да бидат направени, но наведуваат и некои структури на очекувања кои претставуваат знаење за светот во вид на ментални модели кои говорителот ги користи при толкувања на значењата на новите информации.

Вториот дел *Дискурс и структура* вклучува четири поглавја: Структура на дискурс, Единици за дискурсна анализа и типови дискурс, Говорни чинови и Конверзациска анализа. Во овој дел се дава развојот на структурата на дискурсот, се опишуваат примарните и секундарните карактеристики на дискурсот, се објаснуваат поимите тема и рема кои се користат за опишување на структурата и функцијата на јазичните изрази, се објаснуваат дискурсните или прагматички маркери (да, точно, па, мислам, знаеш и др.) кои се многу чести во усната комуникација и помагаат соговорниците соодветно да го декодираат значењето на изјавите, се опишуваат различни единици за дискурсна анализа и различни типови или жанрови на дискурси, се претставуваат политичкиот, медицинскиот и компјутерскиот дискурс и сл. Понатаму, во текстот се дефинираат говорните чинови како основни единици на јазичната комуникација, односно јазични дејства кои вршат работа, се опишува структурата на говорните чинови и неопходните услови за реализирање на говорниот чин, се класификуваат говорните чинови

според илокуциската сила чии показатели придонесуваат за транспарентноста на значењето и за поништувањето на двосмисленоста, се прави анализа на разговорот користејќи ги поимите и главните техники за анализа на разговорот и се става посебен акцент на конверзациската анализа која се темели на секојдневната конверзација.

Третиот дел *Дискурсот и општеството* опфаќа две поглавја: Критичка анализа на дискурс (КАД) и Интертекстуалност и реконтекстуализација. Во овој дел се дава преглед на карактеристиките, интересите, темите и пристапите на критичката анализа на дискурс, како главни карактеристики се спомнуваат мултидисциплинарниот карактер и нејзината поврзаност со многу други науки како што се лингвистиката, социолингвистиката, етнографијата, антропологијата и сл. Меѓу нејзините интереси се истакнуваат природната употреба на јазикот на реални корисници, а како главни теми се истакнати дискурсот, критиката, моќта и идеологијата, потоа објаснети се термините: домен, општествени практики, жанр, говорна и дискурсна заедница и др. Истражувањата на критичката анализа на дискурсот се движат во рамките на модерните случувања во општеството, авторките се обидуваат да дадат објаснувања за причините на прекините и грешките во комуникацијата, се обидуваат да ги идентификуваат можните начини за ублажување на нивните ефекти, потоа се разгледуваат поимите, како интертекстуалноста и реконтекстуализацијата како два концепта кои се тесно поврзани. Интертекстуалноста се однесува на поврзаноста на текстовите во различни контексти при што се создаваат синцири и мрежи на текстови, а авторите на текстовите може да бидат или да не бидат наведени, додека известувањата може да бидат директни, индиректни, слободно индиректни и во вид на наративно раскажување. Реконтекстуализацијата се однесува на вметнување на еден елемент од некој специфичен контекст во друг контекст при што тој може да добие и ново специфично значење бидејќи се обрнува внимание на сите елементи на општествените практики како што се учесници, дејства, начини на дејствување, услови на подобност, стилови на презентација, време, место и ресурси, а трансформацијата на социјалните практики може да се остварува преку супституција, испуштање, преуредување, додавање, реакции, цели, легитимизација и евалуација, а на крај се нагласува дека интертекстуалноста и реконтекстуализацијата се значајни за анализата на дискурс не само од јазична гледна точка туку и од гледна точка на разбирањето на општествените практики и однесувањето на нивните актери.

Четвртиот дел *Анализа на дискурс* се состои од две поглавја: Собирање податоци и нивна анализа и Дискурсна анализа на дело. Во овој дел се обработуваат теми како што се: типови на дискурс што ќе се анализираат, начин на собирање на податоци за анализа, начин на прикажување (нотирање, транскрибирање) на податоците во говорниот дискурс со цел поверодостојно прикажување на карактеристиките на текстот и контекстот, етиката во дискурсна анализа, се објаснува поимот корпус како збир на собран материјал, се дава приказ на анализите спроведени од интервјуата кај студентите од Катедрата за германски јазик и книжевност на Филолошкиот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и дел од наставниците кои се целосно или времено ангажирани во изведување на наставата на Филолошкиот факултет, се опишуваат користените

интервјуа од испитаниците како инструмент за анализа на дискурсот. При анализата на интервјуата се користи поимот замислен свет, се согледува како анализата на дискурсот помага да се истражи начинот на создавање на значењата, социјалните јазици, светови, интертекстуалноста, а дискурсите и разговорите се користат за донесување и прикажување различни идентитети (социјално значајните индивидуи).

Секој дел содржи бројни корисни примери кои го поддржуваат теоретскиот материјал, вежби и задачи за примена на теоретските познавања, а на крајот користена литература. За секој дел авторките наведуваат богата релевантна литература.

ЗАКЛУЧОК

Авторките покажуваат стручно и научно познавање на третираната проблематика која е систематично презентирана во ракописот. Начинот на појаснување и решавање на задачите е јасен и пристапен. Оттука, концизното и експлицитното презентирање на оваа проблематика дава можност за користење на овој материјал не само за студентите од Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, туку и пошироко како учебник од областа на анализата на дискурс и на прагматиката, воопшто.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Нина Даскаловска, редовен професор, с.р.

Д-р Марија Леонтиќ редовен професор, с.р.